

ETT LITET SPRÅKS SPÅR I ÖVERSÄTTARVÄRLDEN

PÅ JAKT EFTER ETT SVENSK-POLSKT
ÖVERSÄTTNINGSSPRÅK

EWA DATA-BUKOWSKA

Jagellonian University, Kraków

ABSTRACT: This paper looks into the issue of Swedish-Polish translationese as a manifestation of the Swedish centre impact on languages in the world via translation. The term “translationese” is used to describe a specific language created in translated texts, among other things in Swedish-to-Polish translation. Such a language may be postulated to influence contemporary Polish in some domains due to abundant translations of Swedish literature in Poland in recent years. What features can be then ascribed to the Swedish-Polish translationese, not only from a lexical but from a grammatical point of view as well? The paper addresses this question thorough an analysis of a Swedish literary text and its 33 Polish non-professional translations, which are assumed to maximize the tension between Swedish and Polish in translation underlying the development of translationese. However, the intention is not to characterize such a language as a whole, but to test some hypotheses in its delimitation. The propounded hypothesis is that the occurrence of a postulated feature in the majority of the collected translations may be seen as an indicator of this feature’s existence in the Swedish-Polish translationese as such. The following features are identified: frequent use of short sentences, possessive pronouns in an NP, underspecified expressions and repetitions of lexical items, as well as desolation of fixed phrases. The presented research may be an impute to a broader corpus-based contrastive study.

1. INTRODUKTION

Enligt UNESCO:s statistik från åren 1979–2011 är svenska det sjunde mest översatta språket i världen, efter engelska, franska, tyska, ryska, italienska och spanska (Kacperski 2011). I Polen står översättning från svenska för drygt tre procent av alla översättningar av skönlitterära verk, jämfört med sju procent för franska som finns på andra plats efter engelska (Paszkiel 2011:19). Samtidigt bör det tilläggas att den polska som förekommer

i översättningar verkar skilja sig från det språk som en medelmåttig polsk språkbrukare har blivit van vid under många års kontakt med den genuina polska litteraturen. I översättningar från svenska förefaller polska meningar ofta lite för korta, lakoniska eller känsloneutrala. Inte sällan väcks läsarens uppmärksamhet också av talrika upprepningar. Är det slumpmässigt eller håller det på att uppstå ett svensk-polskt översättningsspråk, så kallat *translationese*? Så är fallet med det polska översättningsspråk som har utvecklats under inverkan av engelska och där t.ex. en överdriven användning av presens gerundium (den s.k. *ąc-gerundium*) har observerats (Gruszczyńska 2005).

Vilka särdrag, om överhuvudtaget några, kan då tillskrivas det svensk-polska översättningsspråket, inte bara från ett lexikaliskt utan också från ett grammatiskt perspektiv, och vilka strukturer kan antas framkalla de dragen? Jag vill besvara dessa frågor genom att analysera 33 icke-professionella polska översättningar av en svensk litterär text. Min avsikt är dock inte att karakterisera det svensk-polska översättningsspråket i dess helhet, utan att föreslå en ytterst preliminär sammanställning av de mest iögonfallande dragen. Dessutom fokuserar jag bara på de drag som förväntas ligga i kontakten mellan svenska och polska, utan att ta hänsyn till deras relation till s.k. översättningsuniversalier.

2. SOM ETT INTERIMSPRÅK

De särdrag som kännetecknar språk i kontakt är väldokumenterade i litteraturen om andraspråksinläring som *interlanguage* (Selinker 1972) eller *interimspråk* (Abrahamsson 2009). Som *interlanguage* karakteriserar Toury (1980:71–77) också det språk som uppkommer i översättningen och som ibland kallas *translationese* (Gellerstam 1986). Men medan kärnan i interimspråket utgörs av målspråksstrukturer som inte har utvecklats fullständigt av den lärande (dvs. i samma grad som hos infödda språkbrukare), bestäms det språk som uppstår till följd av översättningen på grund av icke-konventionella strukturer, dvs. sådana som på något sätt avviker från normer som har etablerats i målspråket. Dessa två olika perspektiv på språk i kontakt resulterar i att översättningsspråk också kallas *översättniska* – en beteckning som kan jämföras med den polska *język "tłumaczeniarski"*, i vilken översättarens klumpiga uttrycksätt åsyftas (Balcerzan 1968:78). En föreställning om "dåligt språk" tillkallas vanligen också när begreppet *translationese* brukas.

I denna artikel utgår jag ifrån att ett översättningsspråk alltid skiljer sig från det prototypiska målspråket men det bör inte betraktas som sämre, eftersom dess uppkomst är oundvikligt i översättningsprocessen

(Frawley 1984), på samma sätt som uppkomsten av ett interimsspråk är oundvikligt i inlärningsprocessen av ett främmande språk.

3. ÖVERSÄTTNINGSSPRÅKETS SÄRDRAG

Översättningsspråk är ett mycket brett forskningsområde som gäller flera språk och olika typer av särdrag. Till den första typen av dragen räknas de s.k. översättningsuniversalierna, som definieras som de drag som förekommer i översatta texter, till skillnad från genuina yttranden, men som inte är resultat av interferens från ett specifikt språkssystem (Baker 1993:243). Till dessa räknas bl.a. explicitation, simplifikation, normalisering m.m. (Laviosa 2002).

Å andra sidan är forskare också eniga om att olika översättningsspråk kan urskiljas beroende på vilka språk som möts i översättningsprocessen (Koppel & Ordan 2011). De drag som kännetecknar sådana varieteter av *translationese* kallas specifika, även om det inte alltid är lätt att särskilja dem från de universella. Därför är huvudhypotesen i min undersökning att om morfologiska, syntaktiska och lexikala skillnader mellan svenska och polska finns, så kommer de att resultera i uppkomsten av drag specifika för ett svensk-polskt översättningsspråk.

Som det redan har nämnts är översättningsspråkets korrekthet en viktig referenspunkt i dess beskrivning. En av de invändningar som ofta riktas mot det är att det urskiljs på grund av fel som påstås ha sina rötter i felaktig transfer från källspråket. Problemet är dock mer komplext. Om en företeelse bygger på ett tydligt brott mot en språknorm (på ett tydligt språkfel) är den också lätt att identifiera i korrekturläsningen. Det ovannämnda intrycket att översättningspolska skiljer sig från den s.k. standardpolskan bygger på mera subtila språkföreteelser. En orsak till *translationese* kan nämligen också ligga i likheter mellan käll- och målspråket. Det gäller först och främst målspråksstrukturer som i någon mån liknar källspråkets, men som har ett annorlunda användningsomfång i det (Toury 1980:74, Santos 1995:64). Översättningsspråkets särdrag ska alltså inte bara bestämmas på grund av strukturer som skiljer käll- och målspråken åt och som orsakar interferens, utan också på grund av målspråksstrukturer som både uppvisar likheter med källtextstrukturer och som potentiellt får användas vid sidan av andra målspråksmedel för att konceptualisera ett givet innehåll. I forskningen om översättningsspråk är det därför viktigt att undersöka vilka beslut översättarna är benägna att fatta när de förfogar över olika möjligheter att konceptualisera en given innebörd. Om ett konceptualiseringssätt återkommer i översättningar av flera översättare så ökar chansen att ett målspråksdrag kommer att

förstärkas till den grad att det kommer att börja betraktas som mindre naturligt i systemet. Till följd av detta kan ett särdrag hos *translationese* komma att uppstå.

4. FORSKNING KRING *TRANSLATIONESE*

4.1 SVENSKAN OCH POLSKAN I CENTRUM

Undersökningar som gäller ett svenskt översättningsspråk kan betraktas som grundläggande inom forskningen kring *translationese* (se t.ex. Bönemark 2000; Gellerstam 1986, 2005; Holgersson 2007; Palm 1997). Forskningen om ett polskt översättningsspråk utgår först och främst från engelska texter och fokuserar på överföring av lexikala drag från källspråket (se t.ex. Grabowski 2011, 2012a, 2012b; Górski et al. 2014; Rybicki 2005, 2009; Twardo 2005). Studier där andra språk uppmärksammas och relateras till polska är ytterst ovanliga (se t.ex. Dąbmska-Prokop 2007; Gruszczyńska 2011; Urbanek 2011). Under de senaste 10-15 åren har studierna kring ett svenskt-polskt översättningsspråk intensifierats. De fokuserar dock på publicerade översättningar av skönlitterära texter och då huvudsakligen barnlitteratur (se t.ex. Dymel-Trzebiatowska 2013; Nilsson 2006, 2012; Teodorowicz-Hellman 1995a, 1995b, 1996a, 1996b, 2002).

4.2 ETT BREDARE PERSPEKTIV

I ett bredare perspektiv kan forskningen kring översättningsspråk sägas bygga på korpusstudier som först och främst fokuserar på översättningsuniversalier. Den metod som använts för sådana studier av *translationese* är vanligtvis baserad på monolingvala korpusar, som inkluderar genuina (icke-översatta) texter på ett givet språk och översättningar till samma språk. Dessa korpusar används sedan för att statistiskt beräkna om ett valt drag är relevant för distinktionen översatt/original. I de studierna underskattas dock källtextens roll i översättningsprocessen (Malmkjær 1998). Dessutom bygger korpusar nästan så gott som uteslutande på korrekturlästa texter och de består vanligen av enskilda instanser, som utgör en individs språkliga svar på en unik situation (Mauranen 2002:166). Eftersom det är omöjligt att veta om andra översättare skulle reagera på samma sätt i samma situation så bygger urskilda universalier inte på en solid grund. Enligt Puurtinen (2003:150) är en tydlig nackdel med korpusundersökningar också att de drag som granskas inte relateras till hela texten. Dessutom skapar traditionella korpusdata endast begränsade möjligheter att urskilja språkenheter som kan framkalla *translationese*.

5. UNDERSÖKNINGEN

5.1 MATERIAL OCH SYFTE

Syftet med denna undersökning är att försöka urskilja de särdrag som kan tillskrivas det språk som uppstår till följd av översättningsprocessen från svenska till polska.

Undersökningen fokuserar på de drag som antas vara typiska just för kontakten mellan de två språken, men den är en del av ett mer omfattande projekt med titeln *Translationese i svensk-polsk översättning* som också undersöker de drag som i översättningsforskningen påstås vara universella. Projektet studerar talrika översättningar av både litterära och icke-litterära texter som har gjorts av icke-professionella (nybörjar)översättare, vilka sedan konfronteras med professionella och publicerade översättningar. Ett delsyfte med undersökningen är att testa ett alternativt sätt att urskilja sådana drag. På grund av detta ska slutsatserna som presenteras i artikeln ses som preliminära.

Texten som har valts för undersökningens ändamål är Bodil Malmstens berättelse "Efter konferensen" (M) som översattes av 33 deltagare i en översättartävling som organiserades av Institutionen för svenska språket och litteraturen vid Jagellonska universitetet i Kraków 2008. Texten översattes av tävlingsdeltagarna hemma med syfte att nå den polska läsarkretsen. Översättningarna skickades från olika delar av Polen och bortsett från namn och adress (som enligt tävlingens regler inte fick synas på utskriften) fanns inga andra uppgifter om upphovsmannen. Därför vet man inte vilken utbildning översättarna hade bakom sig, vilken ålder de representerade osv. Det var dock möjligt att konstatera att de alla var infödda talare av polska.

För att på ett övergripande plan strukturera studien utgår jag från valda svenska källspråksstrukturer som hypotetiskt kan driva fram ett svensk-polskt översättningsspråk. Dessa strukturer har urskilts på grundval av mina observationer av översättningspolska både i icke-professionella och publicerade översättningar av svenska texter. Därför kan undersökningen också sägas försöka få fram vilken potential de analyserade kategorierna av enheter har för att trigga särdrag hos det svensk-polska översättningsspråket.

En viktig faktor i undersökningen är den bristande erfarenheten hos översättarna, vars texter har tillkommit i en naturlig översättningssituation och inte har blivit korrekturlästa. Jag utgår ifrån att det som ligger bakom uppkomsten av ett översättningsspråk först och främst är kognitiva processer som pågår i översättarens hjärna under översättningen mellan två bestämda språk. Därför antar jag att ett språkligt särdrag bör analyseras i icke-korrekturlästa texter, vilka förväntas återspegla översättarens mest naturliga reaktion vid innehållsbearbetning från en källtext till en måltext.

Korrekturlästa texter representerar däremot två perspektiv – översättarens och korrekturläsares, vilket har inflytande på forskningsresultatet.

Jag antar också att de drag som kännetecknar *translationese* maximeras i icke-professionella översättningar när översättaren inte har hunnit att lära sig schematiska översättningsstrategier och när den konceptuella spänningen mellan två språk kan förväntas vara som störst. Om ett bestämt drag bygger på kognitionen med rötter i språkkontakten och översättningsprocessen, så ska det också manifesteras hos flera översättare som reagerar på samma språkliga impuls, dvs. samma källspråksstruktur i en bestämd kontext. Det kan också förväntas gå att spåra i publicerade översättningar av olika texter (traditionell korpusdata), men med mindre intensitet. En systematisering av dessa särdrag kan därför vara en utgångspunkt, inte bara för en undersökning av översättningar producerade av professionella översättare, utan också för en mera traditionell (både mono- och bilingval) korpusbaserad undersökning (se t.ex. Hansen 2002). En annan viktig aspekt av undersökningen är möjligheten att identifiera de hypotetiska dragen hos översättningsspråket i relation till andra strukturer inom texten.

Det har antagits att en undersökt företeelse måste förekomma i över 50% av de samlade översättningarna för att kunna betraktas som ett potentiellt drag hos ett svensk-polskt översättningsspråk. Det innebär att företeelsen måste förekomma hos minst 17 översättare i studien. De strukturer som framkallar dessa drag antas också ha potential att framkalla *translationese* i svensk-polsk översättning.

5.2 ANALYS

De analyserade strukturerna har indelats i två huvudkategorier: I. Inverkan från källspråket, II. Inverkan från målspråket. I den förra framhävs kopiering av källspråksstrukturer i måltexten och i den senare användning av strukturer vars uppkomst hänger samman med målspråkets svagare aktivering i översättarens hjärna i översättningsprocessen (Jekat & Ehrensberger-Dow 2008:100–101, Malmkjær 2008:57; Tirkkonen-Condit 2004). Indelningen ska ändå betraktas som rent teknisk. Strukturerna som urskiljs utgör en kontinuum.

En lista över de analyserade strukturerna presenteras i tabellen nedan.

I Inverkan av källspråket		
	Konstruktionen bevaras i måltexten	%
1. Kopiering av strukturer		
1.1 –s passivum		
(1.1a) Jag <i>genomborras</i> av ljus. (M:148)	12	36,36
(1.1b) Det finns inte ett företag som <i>omstruktureras</i> fortlöpande [...]. (M:143)	8	24,24

1.2	Perifrastisk passivum bli + perfekt particp (1.2a) Fula gubbar har de <i>blivit vamede</i> för, [...]. (M:150) (1.2b) [...], att folk kör som dårar, de kan bli <i>påkörda</i> , [...]. (M:148)	11 9	33,33 27,27
1.3	Possessivt pronomen (1.3a) Om de är snälla mot <i>sin</i> mamma, [...]. (M:145)	23	69,69
1.4	Korta meningar (1.4a) 1. Jag bromsar in. 2. Stannar. 3. Vevar ner vindrutan. 4. Förmanar flickorna och säger att de inte får gå nära vägbanan, att folk kör som dårar, de kan bli påkörda, säger jag och lägger några klingande tior i deras kopparkärl. (M:148)	Strukturen bevaras i fyra satser mer än fyra satser 19 8	
2	Upprepning av lexem	Alla upprepningar bevaras	
2.1	Upprepning av samma lexem i efterföljande meningar (2.1a) Jag sliter dem av vägen. <i>Vrålar</i> allt vad jag kan. – Har ni inga föräldrar, <i>vrålar</i> jag. (M:149–150) (2.1b) Jag leder dem fram till <i>dörren</i> . Knackar och bultar på <i>dörren</i> . Det finns ingen ringklocka, jag slår med knytnävorna på <i>dörren</i> [...]. (M:150)	14 17	42,42 51,51
2.2	Upprepning av samma lexem i en större textfragment (2.2a) <i>Kan</i> inte formulera mig, inte tänka. [...] Jag <i>kan</i> inte få upp munnen, läpparna häftar ihop. <i>Kan</i> inte svälja Ramlösan. Får inte ut rösten [...]. (M:144)	Upprepning förekommer fyra gånger fem gånger 4 11	

II Inverkan av målspråket			
		Den analytiska strukturen bevaras	%
3	Användning av analytiska strukturer		
3.1	Konstruktioner med preposition (3.1a) [...] att jag inte kan spela den sortens spel <i>utan att tappa bort mig själv</i> . (M:144) (3.1b) <i>På den tiden</i> jag var dig otrogen [...]. (M:146)	14 14	43,75 43,75
3.2	Futurum (3.2a) Havet får säga det, hon <i>kommer att lyssna</i> då. (M:148)	17	51,51
4	Användning av presens gerundium (– <i>ąc</i> gerundium) Analysen på grund av (3.1a)	12	36,36

	(4.1a) Jag hoppar ur bilen, smäller igen bildörren. (M:149)	5	15,15
5	Reduktion av enhetens subjektiva betydelsedrag		
5.1	Användning av underspecificerade beteckningar		
	(5.1a) Fråga [...] Ebba om hon har tappat sin tand. (M:145)	28	84,84
	(5.1b) Anton och Ebba, mina barn som jag måste prata med eller dö. (M:145)	29	87,87
5.2	Upplösning av målpratets fasta uttryck		
	(5.2a) Kastar stenar som jag låter studsas på vattenytan, sex, sju, nio gånger. (M:149)	28	84,84

Tabell 1. De analyserade svenska strukturerna och deras återgivningssätt på polska

Svenska passivkonstruktioner i (1.1) och (1.2) kan beroende på kontexten potentiellt realiseras med hjälp av minst tre olika konstruktioner på polska. Därför kan de betraktas som ett naturligt objekt för en undersökning av *translationese*.¹ En ekvivalent för frasen med possessivt pronomen (1.3) kan potentiellt innehålla pronomen i polskan, även om användning utan det rekommenderas. I (1.4) framhävs korta grafiska meningar samt asyndetisk samordning av liknande att-satser. I undersökningen har jag analyserat om de polska översättarna valde att slå samman flera svenska meningar till en enda på polska eller om de många gånger bestämde sig för att behålla källtextens meningsindelning. Medan det konventionellt är tillåtet att upprepa samma enhet i två (eller även fler) efterföljande meningar i en svensk text utan att skapa en särskild stilistisk effekt, (2.1) och (2.2), kan en sådan konceptualisering betraktas som störande i polskan. Denna uppfattning bygger dock huvudsakligen på ett estetiskt intryck (Wierzbicka & Wierzbicki, 1968:176). I undersökningen har jag fokuserat på mycket entydiga källspråksfall, som inte innehåller några stilistiska grepp. För alla strukturer inom kategori I har hypotesen att källspråksstrukturen kommer att kopieras i de polska översättningarna antagits.

¹ Återgivning av passivkonstruktioner i svensk-polsk översättning är ett mycket komplext ämne som kräver en mera utförlig beskrivning. Inom ramen för denna artikel antyds kopiering av passivum uteslutande som ett viktigt drag hos svensk-polsk *translationese* och postuleras uppmärksammas i forskningen av detta särskilda språk. Mer om företeelsen kan exempelvis läsas i Data-Bukowska (i tryck).

Kategori II innehåller källspråksstrukturer som är omöjliga att kopiera på polska, men som kan bidra till att liknande strukturer framhävs i översättningen. Exempelvis kan den svenska analytiska strukturen *kommer att + infinitiv*, (3.2), framkalla användning av den analytiska futurumformen *będzie + infinitiv* i stället för den syntetiska, som är mer typisk för polskan. På samma sätt kan den analytiska strukturen *utan att + infinitiv* i (3.1) trigga en konstruktion som innehåller preposition, eller så kan den realiseras med hjälp av presens gerundium (Gandor 2008:63–66), som är mer syntetisk. Därför utnyttjas (3.1a) också för att testa översättarnas beredskap att bruka denna form i svensk-polsk översättning. Genom mindre aktivering av målspråket kan bruket av de semantiska kategorier som kan karakteriseras som emotiva förhindras (jfr Tirkkonen-Condit 2002). Detta innebär att ett objekt underspecificeras dvs. presenteras på en högre (generellare) konceptualiseringsnivå i måltextern, fast det egentligen vore naturligare att konceptualisera objektet på ett mer detaljerat sätt, (5.1). Försvårad tillgång till målspråksstrukturer manifesteras också genom upplösning av målspråkets fasta uttryck, vilket undersöks i (5.2).

RESULTAT OCH DISKUSSION

Tabell 1 visar också resultatet av den genomförda undersökningen. Inom kategori I särskiljer sig drag som: användning av korta meningar (81,81% av översättningarna), possessivt pronomen i nominalfras (69,69%) samt upprepningar (42,42–51,51%). Däremot kan kopiering av passivkonstruktioner inte bekräftas (jfr Data-Bukowska, i tryck). I sammanställningen nedan illustrerar exemplen till vänster det föredragna konceptualiseringssättet, som tydligt återspeglar det svenska mönstret.² Till höger anges exempel, i vilka det motsatta, mindre frekventa konceptualiseringssättet realiseras.

(1.3a)	Czy są grzeczni dla <i>swojej</i> mamy, [...] czy są grzeczne dla mamy, [...]. (5)
[...]. (12)	
(1.4a)	1. Hamuję. 2. Zatrzymuję samochód. 3. Opuszczam szybę. 4. Upominam dzieci i mówię, że nie wolno im chodzić tak blisko szosy, że ludzie jeżdżą jak szaleńcy, że mogą je przejechać. 5. Mówiąc to, wkładam parę lśniących monet do ich miedzianej puszki. (19)	1. Hamuję, zatrzymuję się i opuszczam szybę. 2. Upominam je, żeby nie szły tak blisko drogi, bo ludzie jeżdżą jak wariaci i mogą je potracić, a potem wrzucam im kilka brzęczących dziesięciokoronówek do puszki. (2)

² I fall av kopieringen av possessiva pronomen i översättning till polska bör det påpekas att tendensen antagligen har börjats och förstärkts under inverkan av engelskan.

Tendensen att kopiera strukturen är mindre tydlig när det gäller upprepningar men det bör påpekas att femton översättare (45%) har i (2.2a) ökat rekurrensen i måltexten:

(2.1b)	Prowadzę je do <i>drzwi</i> . Pukam i dobijam się do <i>drzwi</i> . Nie ma dzwonka, walę pięściami w <i>drzwi</i> [...]. (13)	Prowadzę je do <i>wejścia</i> . Najpierw pukam, aż wreszcie zaczynam dobijać się do <i>drzwi</i> . Nie ma dzwonka, więc walę w <i>nie</i> pięściami, [...]. (32)
(2.2a)	Nie <i>mogę</i> się wysławić, nie <i>mogę</i> myśleć [...] Nie <i>mogę</i> otworzyć ust, [...] Nie <i>mogę</i> przełknąć wody. Nie <i>mogę</i> wydobyć z siebie głosu [...]. (26)	Nie <i>umiem</i> się wysławić, myśleć. [...] Nie <i>potrafię</i> otworzyć ust, [...]. Nie <i>mogę</i> przełknąć wody mineralnej. Nie <i>wydobynam</i> głosu [...]. (29)

Inom den andra kategorin förefaller drag som användning av underspecificerade enheter (84,84–87,87 %) samt upplösning av fasta uttryck (84,84 %) mest tydliga:

(5.1a)	[...] czy wypadł jej <i>zqb</i> . (12)	[...] czy wypadł jej <i>zqbek</i> . (1)
(5.2a)	Rzucam kamykami, odbijają się od powierzchni wody [...]. (1)	<i>Puszczam kaczk</i> i na wodzie [...].(3)

Ordet *zqb* i (5.1a) tillhör den konceptuella medelnivån som betraktas som mest neutral. Dess förekomst i konceptualiseringen i stället för *zqbek* orsakar också att meningen blir mindre känsloladdad. I (5.2a) återges den svenska konceptualiseringen ordagrant även om ett färdigt idiomatiskt uttryckssätt *puszczam kaczk*i finns i polskan.

Undersökningen bekräftar också delvis trigging av analytiska strukturer i polskan som generellt är ett språk, i vilket syntetiska uttryckssätt dominerar. I (3.2a) genomförs den analytiska strukturen *będzie słuchać* av 51,51% av översättarna.³

(3.2a)	Morze jej to powie, a ona <i>będzie słuchać</i> .(31)	Morze jej to powie, a ona <i>postucha</i> . (3)

I den genomförda analysen kan vi däremot inte bekräfta presens gerundiums frekventa användning som ett potentiellt drag i svensk-polsk

³ I fall av denna konceptualisering kan en betydelskillnad mellan *będzie słuchać* och *postucha* också ha haft inflytande på översättarnas beslut. Bortsett från den grundläggande innebörden 'lyssna [med fullbordad aspekt]' kan *postucha* nämligen också ha en betydelse 'acceptera någons vilja'. Den kontext, i vilken den svenska källstrukturen förekommer, låter oss tyvärr inte entydigt avgöra att det är så. Därför antas de båda polska strukturerna bygga på den förra innebörden.

translationese. Undersökningen låter oss också konstatera att särdrag hos *translationese* inte verkar framkallas av samma struktur i samma mån. De är starkt kontextberoende.

SAMMANFATTNING

Vilken föreställning om ett svensk-polskt översättningspråk kan man få genom en analys av ett flertal icke-professionella översättningar av samma text? Det är ett språk med korta meningar, i vilket den possessiva bakgrundsrelationen framhävs, iteration brukas som ett frekvent uttrycksmedel, underspecificerade beteckningar föredras före mer nyanserade och där ett analytiskt sätt att konceptualisera innehållet kan förstärkas. Presens gerundiums frekventa användning karakteriserar dock inte det undersökta översättningspråket.

Hypotesen behöver verifieras på ett bredare språkmateriel och dessutom relateras till flera faktorer som påverkar översättning.⁴

LITTERATUR

- Abrahamsson, Niclas. 2009. *Andraspråksinläring*. Lund: Studentlitteratur.
- Baker, Mona. 1993. Corpus linguistics and translation studies: Implications and applications. I: Baker, Mona et al. (eds.). *Text and Technology: In Honour of John Sinclair*. Amsterdam: John Benjamins, ss. 233–250.
- Balcerzan, Edward. 1968. *Styl i poetyka twórczości dwujęzycznej Brunona Jasińskiego. Z zagadnień teorii przekładu*. Wrocław-Warszawa-Kraków: PAN.
- Bönnemark, Margit. 2000. Definiteness in English, Swedish and Swedish Translations from English. I: Dimitrova, Birgitta Englund (utg.). *Översättning och tolkning: Rapport från ASLA:s höstsymposium, Stockholm, 5-6 november 1998*. Uppsala: ASLA, ss. 21–32.
- Data-Bukowska, Ewa. (i tryck). Do translator get attached to constructions? On the pivotal role of the Minimax strategy in translation. *Linguistica Silesiana*.
- Dąbska-Prokop, Urszula. 2007. *Stylistyka i przekłady: Conrad, Orwell, Beckett*. Kielce: Wyższa Szkoła Umiejętności im. S. Staszica.
- Dymel-Trzebiatowska, Hanna. 2013. *Translatoryka literatury dziecięcej. Analiza przekładu utworów Astrid Lindgren na język polski*. Gdańsk: Wydawnictwo UG.
- Frawley, William. 1984. Prolegomenon to a theory of translation. I: Frawley, William (ed.). *Translation: Literary, linguistic and philosophical perspectives*. London: Associated University Press, ss. 159–175.
- Gandor, Teresa. (2008). *Normernas (o)motiverade existens – gerundias användning i översättningar av svensk litteratur till polska*, opublicerad magisteruppsats under handledning av dr Ewa Data-Bukowska. Jagellonska universitetet: Kraków.
- Gellerstam, Martin. 1986. Translationese in Swedish novels translated from English. I: Wollin, Lars & Hans Lindquist (utg.). *Translation Studies in Scandinavia*. Malmö: Gleerup, ss. 88–95.

⁴ Jag är mycket tacksam mot de två anonyma referees för deras konstruktiva synpunkter. För den slutgiltiga versionen av artikeln ansvarar jag själv.

- 2005. Fingerprints in Translation. I: Anderman, Gunilla & Margaret Rogers (eds.). *In and out of English: For Better, for Worse?* Clevedon: Multilingual Matters, ss. 201–213.
- Górski, Rafał L. (et al.) 2014. Stylistic fingerprints, POS tags and inflected languages: a case study in Polish. I: *Qualico 2014: Book of Abstracts*. Olomouc: Palacky University, ss. 51–53.
- Grabowski, Łukasz. 2011. Korpusy dwu- i wielojęzyczne w służbie tłumacza, leksykografa i badacza: poszukiwanie ekwiwalentów przekładowych w świetle hipotez dotyczących istnienia uniwersaliów tłumaczeniowych. I: Chlebda, Wojciech (ed.). *Na tropach translatów. W poszukiwaniu odpowiedników przekładowych*; Opole: Wydawnictwo Uniwersytetu Opolskiego, ss. 89–112.
- 2012a. On translation universals in selected contemporary Polish literary translations. *Studies in Polish Linguistics* 7, ss. 165–183.
- 2012b. *A Corpus-Driven Study of Translational and Non-Translational Texts: the Case of Nabokov's "Lolita"*. Opole: Wydawnictwo Uniwersytetu Opolskiego.
- Gruszczyńska, Ewa. 2005. Równoważnik na -ąc – norma a praktyka przekładowa. I: Hejwowski, Krzysztof (red.). *Kulturowe i językowe źródła nieprzekładalności*. Olecko: Wszechnica Mazurska, ss. 125–138.
- 2011. Wpływ gramatyki na literaturę w kontekście przekładu. I: Kukulka-Wojtasik, Anna (red.). *Translatio i literatura*. Warszawa: Wyd. UW, ss. 165–175.
- Hansen, Silvia. 2002. *The Nature of Translated Text: An Interdisciplinary Methodology for the Investigation of the Specific Properties of Translations*. DKFI-LT-Dissertation Series, Vol. XIII: Saarbrücken.
- Holgersson, Saga. 2007. *Spanska sjukan. Lämna spanska spår i svenska översättningar?* Uppsala Universitetet D-uppsats, Institutionen för Nordiska språk: Uppsala.
- Jekat, Susane & Maureen Ehrensberger-Dow. 2008. Language Separation in Translators and Interpreters. *Trans-kom* 1 (1), ss. 88–104.
- Kacperski, Edward. 2011. Wysoka pozycja języka szwedzkiego wg Unesco. *Szwecja Dzisiaj. Dzień po skandynawsku*, 6.11.2012, <<http://www.szwecjadzisiaj.pl/wysoka-pozycja-jezyka-szwedzkiego-wg-unesco/>>. Tillgänglig: 28.12.2012.
- Koppel, Moshe & Noam Ordan. 2011. Translationese and its dialects. I: *HLT '11 Proceedings of the 49th Annual Meeting of the Association for Computational Linguistics: Human Language Technologies*. Vol. 1. Association for Computational Linguistics, Stroudsburg, PA, USA, ss. 1318–1326.
- Laviosa, Sara. 2002. *Corpus-based Translation studies. Theory, Findings, applications*. Amsterdam-New York: Rodopi.
- (M): Malmsten, Bodil. 1999. Efter konferensen. I: Malmsten, Bodil *Undergångens sånger*. Stockholm: Bok för alla.
- Malmkjær, Kirsten. 1998. Love thy neighbour: Will parallel corpora endear linguists to translators. *Meta* 43 (4), ss. 534–541.
- 2008. Norms and Nature in Translation Studies. I: Anderman, Gunilla & Margaret Rogers (eds.). *Incorporating Corpora: The Linguist and the Translator*. Clevedon: Multilingual Matters, ss. 49–59.
- Mauranen, Anna. 2002. Will 'translationese' ruin a contrastive study? *Languages in Contrast* 2 (2), ss. 161–185.
- Nilsson, Sylvia Liseling. 2006. Szwedzkie déjà vu w polskim przekładzie. *Przekładaniec* 16, ss. 69–81.
- 2012. *Kod kulturowy a przekład. Na podstawie wybranych utworów Astrid Lindgren i ich polskich przekładów*. Stockholm: Acta Universitatis Stockholmiensis.
- Palm, Helena. 1997. Den smittsamma förlagan. *Språkvård* 4, ss. 27–33.
- Paszkiel, Sławomir. 2011. Raport o sytuacji tłumaczy literackich w Polsce, ss. 1–28. <http://stl.org.pl/site_media/dokumenty/2012/Raport_o_sytuacji_tlumaczy_literackich_Paszkiel.pdf>. Tillgänglig: 28.12.2012.

- Puurinen, Tiina. 2003. Nonfinite constructions in Finnish children's literature: Features of translationese contradicting translation universals? I: Granger, Sylviane et al. (eds.). *Corpus-based Approaches to Contrastive Linguistics and Translation Studies*. Amsterdam/New York: Approaches to Translation Studies, ss. 141–154.
- Rybicki, Jan. 2005. Sienkiewicz po angielsku. *Przekładaniec* 15, ss. 101–126.
- 2009. Translation and Delta Revisited: When We Read Translations, Is It the Author or the Translator that We Really Read? I: *Digital Humanities 2009: Conference Abstracts*. College Park, MD: University of Maryland, ss. 245–247.
- Santos, Diana. 1995. On grammatical translationese. I: Koskeniemi, Kimmo (comp.), *Short papers presented at the Tenth Scandinavian Conference on Computational Linguistics (Helsinki, 29-30th May 1995)*, ss. 59–66. <<http://www.linguatca.pt/Diana/download/SantosNodalida95.pdf>>. Tillgänglig: 28.12.2012.
- Selinker, Larry. 1972. Interlanguage. *International Review of Applied Linguistics* 10 (3), ss. 209–231.
- Teodorowicz-Hellman, Ewa. 1995a. "Pippi Långstrump" i polsk översättning. *Barnboken* 2, ss. 26–36.
- 1995b. Svensk barnlitteratur i polsk översättning. *Acta Sueco-Polonica* 4, ss. 19–32.
- 1996a. Astrid Lindgren på polska. Ett möte mellan två språk och två kulturer. *ASLA, Temanummer om forskning om tillämpad lingvistik vid Stockholms universitet* 3, ss. 137–141.
- 1996b. "Fizia Pończoszanka" w tłumaczeniu polskim. O przekładzie literatury dla dzieci i młodzieży (Pippi Långstrump i polsk översättning. Om översättningen för barn- och ungdomar). I: Fast, Piotr (red.). *Obyczajowość a przekład*. Katowice: Śląsk, ss. 131–147.
- 2002. "Pan Tadeusz" w szwedzkich przekładach. Seria książkowa: Nauka o Literaturze Polskiej za Granicą. Izabelin: Uniwersytet Warszawski.
- Tirkkonen-Condit, Sonja. 2002. Translationese — a myth or an empirical fact? A study into the linguistic identifiability of translated language. *Target* 14 (2), ss. 207–220.
- 2004. Unique items – Over- or under-represented in translated language? I: Mauranen, Anna & Pekka Kujamäki (eds.). *Translation Universals. Do they exist?* Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins, ss. 177–184.
- Toury, Gideon. 1980. *In search of a theory of translation*. Tel Aviv: The Porter Institute for Poetics and Semiotics.
- Twardo, Sylwia. 2005. Możliwości badania "translationese" – języka tekstów tłumaczonych – na podstawie korpusów tekstów równoległych na przykładzie tekstów naukowych. I: Hejwowski, Krzysztof (red.). *Kulturowe i językowe źródła nieprzekładalności*. Olecko: Wszechnica Mazurska, ss. 305–311.
- Urbanek, Dorota. 2011. Dialektyka przekładu: między wtórnością a oryginalnością. I: Kukulka-Wojtasik, Anna (red.). *Translatio i literatura*. Warszawa: Wyd. UW, ss. 341–348.
- Wierzbicka, Anna & Piotr Wierzbicki 1968. *Praktyczna stylistyka*. Warszawa: Wiedza Powszechna.

Ewa Data-Bukowska

Uniwersytet Jagielloński
Instytut Filologii Germańskiej
ul. Straszewskiego 25/2
31-113 Kraków
Poland

ewa.data-bukowska@uj.edu.pl